

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΜΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Όταν εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς φθίσεως τῆς «Ἑστίας», ὁ φίλος μου κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος, εἶδος διευθυντοῦ-νεκροθάπτου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔλαβε τὴν τόλμην νὰ παρουσιάσῃ διὰ πρώτην φοράν τὸν Ἰωάννην Γρυπάρη, οἱ χρόνιως κριμώμενοι φιλογολογικοὶ μας κύκλοι, ὑπέστησαν μίαν ἡλιθίαν καὶ ἐνοχλητικὴν ἀφύπνισιν, ὅπως εἶνε ὅλα τὰ ἀπίτομα ἐξαφνίσματα μείζεις εἰς τοὺς βαθυτάτους ὕπνους. Τὰ παράδοξα ἐκεῖνα σονέττα, μὲ τὸν περὶ τοῦ ἑξῆς τίτλου, ἔνα τίτλον, ἀκατάληπτον καὶ γριφώδη διὰ τοὺς περισσοτέρους, μὲ τὸ ἀκόμη ἀκατάληπτότερον γλωσσάριον, μὲ τοὺς ἀκόμη ἐξαφνικωτέρους ὑποτίτλους, μὲ τὴν πλέον ἀνεξήγητον ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὀλιγόστιχον ἀλλ' ἐνθουσιώδη παρουσίαν τοῦ νεοφάντου ποιητοῦ ἐκ μέρους τῆς διευθύνσεως τῆς «Ἑστίας», ἐθεωρήθησαν ὡς τὸ τελευταῖον σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον κτύπημα, τοῦ κατέφευεν ὁ νέος διευθυντὴς κατὰ τοῦ φθίνοντος καὶ ψυχομαχοῦντος πλέον περιοδικοῦ.

— Ἡ καυμένη ἡ «Ἑστία». Πᾶσι πειά . . .

Μία φωνὴ βαθυτάτου οἰκτιρμοῦ ἠκούσθη ἀπὸ χίλια στόματα. Τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων», τὴν ὁποῖαν διηύθυνε, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος, ὁ κ. Ἰωάννης Πολέμης, διερμηνεύων τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν (εἶνε ἔνθα τίτλος τὸν ὁποῖον θὰ τοῦ ἀναγνωρίσῃ τὸ εἰρωνικὸν μέλλον) ἐξέφρασε τὴν θλίψιν του καὶ τὴν ἀπογοήτευσίν του, ὅτι περιοδικῶς, ἔχον ἀξιώσεις σοβαρότητος ὡς ἡ «Ἑστία», ἐξέπεσε μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε νὰ δημοσιεύσῃ ποιήματα ὡς τοὺς «Σακρατέλους καὶ Τερρακώτες». Μέσα εἰς τὰ λειτουργοῦντα τότε φιλογολογικὰ σαλόνια οἱ δύο—τρεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκτὸς τοῦ κ. Ξενοπούλου καὶ τοῦ κ. Παλαμᾶ, τῶν δύο ἀναδόχων τοῦ νέου ποιητοῦ, εἶχον τὴν τόλμην νὰ μὴ μορφάσουν μὲ περιφρόνησιν ἢ ἀγανάκτησιν πρὸς τὴν νέαν ἐμφάνισιν, ἐκινδύνευαν νὰ πνιγῶν μὲ τὸν ἀγνωστον ποιητὴν, εἰς τὸ ἀκατάσχετον καὶ φοβερὸν ἐκείνο ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκύλιεν ἀφρισμένους γέλωτας, εἰρωνείας, λογοπαίγνια, σχελιασμούς, ὕβρεις, οἰμωγὰς, παρωδίας καὶ ὅ,τι ἄλλο εἴμπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Τὸ γλωσσάριον ἰδίως, αὐτὸ πρὸ πάντων, τοῦ ἥρωος τῆς ἡμέρας, σχεδὸν Δεκάστρου ἢ Μεταχρυσίου τῆς ἐποχῆς, πεσόντος ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὑπῆρξε πηγὴ συνεχοῦς ἱλαρότητος. Αἱ παράδοξοι ἐκεῖναι καὶ παρθενικαὶ λέξεις ἐπετοῦσαν, ἐστροβιλίζοντο εἰς τὸν ἀέρα τῶν δωματίων, ὡς ἀποκηράτικος χαρτοπόλεμος. Ἦτο τὸ πνιγνίδι τῆς ἡμέρας. Καὶ δὲν θὰ λησμονήσω ὅτι, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐνὸς λησμονημένου ἐφευρέτου ὑποδρυχίου, συνωνύμου

ἐπρεπε νὰ συλλογισθῇ κανεὶς. Ὅταν βλέπομεν μίαν γυναικὰ νὰ φέρῃ ἀδελφικὰς μεγέθους λεπτοκαρύου λέγομεν: « Ἐὰν ἡ γυναικὶς αὕτη δὲ εἶνε βραβιλιτικὴ, τὰ πετράδια τῆς εἶνε ψεύτικα ». Ἡ ὑπόνοια αὕτη ἡ τιμητικὴ ἦτο, ἐννοεῖται, τῶν ὀλίγων, τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων. Οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοί, ὦ! αὐτοὶ δὲν ἔακαν τὴν τιμητικὴν αὐτὴν ὕβριν πρὸς τὸν ποιητὴν τῶν « Σκκρχαρίων ». Οἱ ἄλλοι ἐμὀρραζαν, οἱ ἄλλοι ἐαγγαζαν, οἱ ἄλλοι ἐξεκαρδίζοντο, οἱ ἄλλοι, οἱ φοβερώτεροι, ὕβριζαν — πῶς ὕβριζαν τὸ γυνανίζει ὁ δυστυχὴς ὁ Ξερόπουλος, ὁ σαβανόνων τότε μοιραίως τὴν « Ἐστίαν » καὶ ἀλείφων τὸ σῶμά της μὲ τὰ τίμιχα μῦρα τῶν « Σκκρχαρίων » — οἱ ἄλλοι ἄφριζαν καὶ ὁ κ. Βλάχος (δὲν τὸν εἶδα ἄλλ' εἰμπορῶ νὰ τὸ βεβαιώσω) ἔξυε μὲ φρικτὸν μορφασμὸν τὴν μύτην του καὶ τὸν ἀντίποδά της.

Ὅσοι ὅπωςδὴποτε ἔαμναν τὴν τιμὴν πρὸς τὸν κ. Γρυπάρην νὰ τὸν βλέπουν ὑπόπτως, ἐσκέπτοντο πολλὰ πράγματα — σήμερον δὲν τὰ σκέπτονται — καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ ἦσαν περίπου τὰ ἑξῆς: Τί ἦταν τάχα αὐτὰ τὰ συνέντα, ὀπίσω ἀπὸ τὰ ὅποια ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφκίνητο ἡ σκιὰ τοῦ Ζοῤέ Μαρία Δὲ Ἑρεδιά; Τὰ σονέττα αὐτά, τὰ παρουσιάζοντα ὅλας τὰς ἐκχυλισματικὰς ἀρετὰς τῆς στενῆς αὐτῆς καὶ ἐχαρίστου φόρμας, τὴν ὁποίαν ἐδόξασαν μεγάλοι ποιηταί, ἦσαν γέννημα τάχα ἐπιμόνου καὶ μελετημένης καὶ ψυχρᾶς μιμήσεως ἢ πλάσματα ποιητικῆς ψυχῆς ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς ἰσχυρᾶς καὶ ἐλευθέρως ἐπιδράσεως; Ἐπειτα καὶ πρὸ πάντων αὐτὸ τὸ γλωσσάριον τὸ ἄγνωστον καὶ προβληματικόν, μὲ τὰς λέξεις τὰς παρθέτους καὶ ἀνηκούστους, τὰς ἡχούσας πρώτην φορὰν εἰς τὰ σύγχρονα τύμπανα, τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο τίς οἶδε ἀπὸ ποῦον μακρυὸν δρόμον, τὰς κεραυνοβόλως ἐξαφνικὰς, τὰς συνθέσεις τὰς τολμηρὰς καὶ πυκνὰς καὶ ἀλλεπαλλήλους, τί ἦτο τάχα τὸ γλωσσάριον αὐτό; Ποῖος ἦτο λοιπὸν αὐτὸς ὁ παράδοξος τροβαδοῦρς, ὁ λαλῶν τὴν γλῶσσαν τῶν κεκοιμημένων μὲ τῆς νέας ζωῆς τὴν θέρμην καὶ τὴν ἔκστασιν; Ποῖος αὐτὸς καὶ ποία ἡ λαλιὰ του; Ἦτο πτωχῆς ψυχῆς μεταμρισεύς, ἦτον ἐπιδείξιος ἢ παιδιὰς ἀγύρτευμα ἢ ἦτο πλούτου ἐσωτερικοῦ ξεχείλισμα, ἀνάγκης ψυχικῆς ζέσπασμα, σπάργους αἰσθηματικοῦ ἀνθησις, πλημμύρης ποιητικῶν χυμῶν ἄφρισμα; Ἦτο ἀγυρτείας τεχνουργημα ἢ τῆς ἐκφράσεως θρίαμβος; . . . Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐσκέπτοντο οἱ ὀλίγοι, ὅσοι ἔαμναν τὴν τιμητικὴν ὕβριν πρὸς τὸν ποιητὴν, νὰ τὸν βλέπουν μὲ μίαν σοβαρὰν καὶ ἀνήσυχον ὑποψίαν.

Τὰ σονέττα αὐτὰ ἔσυραν ἐν τούτοις μὲ μίαν παράδοξον μαγνητικὴν δύναμιν τὸν ἐκλεκτὸν ἀναγνώστην, τὸν ἐτραβῶσαν, μετὰ τὴν πρώτην ἀπόκρουσιν τοῦ ἀσυνειθίστου, νὰ τὰ γευθῇ δευτέραν καὶ τρίτην καὶ πολλοστὴν φορὰν. Παρρηγοῦν οἱ φυσιο-ψυχολόγοι, ἐξετάζοντες τὸ αἶσθημα τοῦ παρακολουθεῖ ἀναγκαίως κάθε πρᾶξιν αἰσθήσεως, ὅτι ὑπάρχουν αἰσθήταις ἤχων, γευστικῶν οὐσιῶν ἢ χρωμάτων, αἱ ὁποῖαι διὰ πρώτην φορὰν ἀκολουθοῦνται ἀπὸ αἶσθημα δυσκαρτεσιᾶς ἢ πόνου, λόγῳ τῆς διχθαθμίσεως τοῦ αἰσθητικοῦ αὐτῶν τόνου καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπὸ

τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἐπανάληψιν ἀρχίζουσιν ἀντιθέτως· καὶ φέρουσιν αἰσθητικὰ εὐπρεσκειάς ἢ ἡδονῆς. Κάτι ἀνέλογον συνέβηκεν μὲ τὰ συνέττα αὐτά. τὰ ποικροστικὰ εἰς τὴν πρώτην γεῦσιν, τὰ εὐάρεστα εἰς τὴν δευτέραν, τὰ γοητευτικὰ εἰς τὴν τρίτην.

Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη ἐντύπωσις τῆς παρὰδόξου, ἀποκροστικῆς καὶ θορυβώδους αὐτῆς ποιητικῆς ἐμφανίσεως. Ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων τὰ ὅποια ἐπηρεοσίαζεν εἰς τὴν τέχνην τοῦ ὁ ποιητῆς τῶν «Σκαρδακίων» ἤρχισαν νὰ μορφώνωνται, οἱ ὀλίγοι — οἱ τρεῖς, τέσσαρες — τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκονται πρὸ ἑνὸς ποιητοῦ τῆς μορφῆς ὅπως λέγουσι μερικοὶ, ἑνὸς ποιητοῦ εἰς τὸν ὅποιον ἐδέσποζε τὸ πλαστικὸν στοιχεῖον καὶ ὁ ὅποιος ἐτεχνούργει καὶ ἐλεπτούργει καὶ ἐστυρηλάτει καὶ ἐμύλασσε καὶ ἐτέρνευε τὰ συνέττα τοῦ στοχαστικὰ μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν λεπτότητα χρυσοχόου. Συνέπεικ τῆς ἐντυπώσεως αὐτῆς ἦτο μία ἄλλη. Ὅτι ὁ νέος ποιητὴς ἀνῆκεν εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ ἐμφάνειν εἰς τὴν τάξιν τῶν ποιητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀκριβῶς ἕνεκα τῶν ἀρετῶν αὐτῶν τῆς μορφῆς καὶ τῆς προδοιδομένης λεπτολόγου καὶ ὑπομονητικῆς ἐπεξεργασίας, ἀπεδόθη, ἀπὸ τοῦς ξεχωρίζοντας τὴν μορφήν ἀπὸ τὴν οὐσίαν ἄλλου καὶ ἐδῶ, ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ψυχρότητος, τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ κυρίως ἐννοουμένου λυρισμοῦ. Δι' αὐτὸ πρὶν σταματήσω ὀριστικῶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Γρυπάρη, ἕνα ἔργον σκορπισμένον ἀκόμη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερησίαις — μήπως δὲν συμβαίνει τάχα γενικώτερον τὸ ἴδιον διὰ τὸν Παπαδιαμαντήν, τὸν Πορφύραν, τὸν Μητσάκην, τοὺς περισσοτέρους καὶ τοὺς καλλιτέρας ἀπὸ τοὺς νέους ποιητὰς καὶ λογοτέχνας; — ἀλλ' ἀρκετὸν διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν ἰσχυρὰν καὶ σημαντικὴν ποιητικὴν προσωπικότητα τῶν πτωχῶν ἡμερῶν μας, πρὶν σταματήσω ὀριστικῶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Γρυπάρη, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ παρασυρθῶ εἰς κάποιαν στοιχειώδη ἀνίχνευσιν τοῦ γενικωτέρου αὐτοῦ αἰσθητικοῦ ζητήματος ποῦ εἴθε καὶ πρὸ ὀλίγου καὶ ἡ ἐξακρίβωσις ἐπωσθήποτε τοῦ ὁποίου θὰ μὲς προσανατολίσῃ νομίζω τελειότερον πρὸς τὴν ποιητικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ποιητοῦ τῶν «Σκαρδακίων».

(ἀκολουθεῖ)

Παῦλος Νισθάνας

